det engang (af en højere magt) har fået som hverv), udfører sit arbejde støt og arbejdsglad. 3° verden (ɔ: menneskene) holder fast ved sine (deres) egne ønsker, lyster, interesser. Det er de forskellige betydninger som ordet *verden* rummer og det forskellige indhold der har kunnet lægges ind i det næppe almindeligt brugte adjektiv *viljedru* der har betinget de forskellige anvendelser af ordsproget.

Aage Hansen.

[1] Det er et vidnesbyrd om den her antagne betydningsmæssige labilitet af ordet viljedru at PSyv, der ved selve ordsproget giver én forklaring (se ovf. side 129), i glossaret (I. 589) giver en anden, svarende til den vi nu beskæftiger os med, idet han sætter Vilgedru = Stille (ɔ: stadig, urokkelig) ved sin mening. Denne betydning »stivsindet« o. l. har også Rask og Axel Kock lagt i ordsproget (se Östnordiska och latinska Medeltidsordspråk. II. 206).

[2] Det findes hos Peder Syv (233): Hwar ok en är sin weldes ven. Hver holder med sig selv. Sv. Dom. Regler. Hans sædvanlige kilde Chr. L. Grubbe: Penu Proverbiale har det i formen Hwar är sin egen weldewän i. e. Sig sielfwan hullast (2. udg. 346). Men Syv har det også i formen Hwar är sin villies vän (390).

KJÆRE MODER, HVORFOR SOVER DU? – ET OMSTRIDT DIGT

Denne meddelelse gengiver hovedpunkterne af en udførlig undersøgelse, Et omstridt Digt, »Barnet ved Moderliget«, efterladt af afdøde pastor J. Nimb Lassen. Den er stillet til rådighed af translatør Gudrun Nimb Lassen gennem professor Nils Schiørring, der benytter den i sin udgave af Selma Nielsens Viser (1956 side 178) og giver supplerende oplysninger, jf. anmeldelsen s. 150. Den fulde text er tilgængelig i denne udgave s. 139 f. med to melodier og i Digte til Mor af danske Forfattere, Kbh. 1947. – E. D.

Fr. Paludan-Müller, der fødtes 1809, havde allerede i barneårene nogen versifikatorisk evne, og blandt de forløbere for hans digteriske produktion, der skulle skrive sig fra den tid, meddelte Fr. Lange i sin bog om digteren fra 1899 det digt, hvis første strofe lyder: Kjære Moder, hvorfor sover du / paa det haarde Egebord saa længe, / vil du aldrig vaagne mere nu – / Aa! saa græde stedse dine Drenge. Paludan-Müller mistede sin mor i 1820 og kunne forsåvidt have givet udtryk for sin sorg i et lille digt. Strax efter at Langes bog var udkommet, fremkom der imidlertid en længere række avisindlæg, der drog Paludan-Müllers forfatterskab i tvivl.

Højskolelærer Poul Bjerge (Dannebrog 1.11.1899) bevidnede, at digtet havde været folkeligt kendt og nedskrevet endnu før 1830 i Vendsyssels og Vardeegnens bondebefolkning, hvortil hans forældre hørte (f. 1811 og 1812). Et digt fra Fyn 1820 kunne næppe opnå så hurtig og vid udbredelse. – Pens. stabssergent M. Nielsen (Dannebrog 2.11.99) var også født af vendsysselske forældre (f. 1805 og 1814), der havde omtalt visen som lært af deres forældre. – En anonym (ref. i Fyens Stiftstidende 6.11.99) vil

vide, at digtet er skrevet c. 1820 af en huslærer hos pastor Barfoed, Jordløse ved Fåborg. – Ifl. Dannebrog 10.11.99 var Fr. Lange skeptisk overfor digtet, der tilgik ham i afskrift fra Pal.-M.s familie sammen med vitterlige begynderarbejder af digteren, men han lod dog familietraditionen gælde og trykte det. – Fyens St.tid. 11.11.99 henviser til Assens Avis 10.11., hvor lærer Jakobsen, Gummerup, atter nævner pastor Thomas Barfoed som forfatteren; han har skrevet andre digte, og hans første hustru døde 1826 fra 9 børn (hjemmelsmænd: lærer Jakobsens forældre, der kendte Barfoed i tiden 1834–42). – Fyens St.tid. 13.11.99 gengiver oplysninger fra sagfører Chr. Barfoed, Nyborg, hvorefter Pastor Barfoed, men næppe hans to successive huslærere, Baggesen og Neckelmann, har skrevet digtet. – Fyens St.tid. 15.11.99 meddeler en afvigende familietradition efter købmand Wedel i Fåborg, pastor Barfoeds dattersøn. Han og andre af slægten anser pastor Rasmus Lassen i Kværndrup for at have skrevet digtet; dennes søn, J. A. Lassen, var også præst og jævnaldrende ven af pastor Barfoed.

Såvidt de gamle indlæg. Langt senere (Nationaltidende 12.4.1930) tog prof. Johs. Brøndum-Nielsen spørgsmålet op med udgangspunkt i Jeppe Aakjærs beretning om, at hans mor som ung pige havde købt dette digt, tilskrevet Pal.-M., samt H. C. Andersens Det døende Barn, på Skive marked. Fra en helt anden kant bevidnes digtet i museumskustode J. Olsens Fra Sydsjælland. Brøndum-Nielsen henviser til et skillingstryk: Tvende meget smukke Nye Viser. Den første: Kjære Moder o. s. v. Den anden: En Vise jeg skriver og sender dig o. s. v. Koster 1 Lybskilling. Trykt i dette Aar (ifl. Brøndum-Nielsen c. 1810). Dette flyveblad kan let være spredt over landet, også til Pal.-M.s barndomshjem ved moderens død 1820, han synes ihvertfald at have kendt det. – Prof. Hans Brix underkender også Pal.-M.s forfatterskab i Nationaltidende 17.12.1929 (anderledes, men urigtigt i Digte til Mor 1947, forordet – fejlen erkendt af prof. Brix i brev). – Endelig skal bemærkes, at Pal.-M. i 1820 ved moderens død ikke havde en broder i vuggen, som digtet forudsætter.

Prof. Hans Brix underkender også Pal.-M.s forfatterskab i Nationaltidende 17.12.1929 (anderledes, men urigtigt i Digte til Mor 1947, forordet – fejlen erkendt af prof. Brix i brev). – Endelig skal bemærkes, at Pal.-M. i 1820 ved moderens død ikke havde en broder i vuggen, som digtet forudsætter.

Fr. Paludan-Müller kan altså ikke have skrevet digtet i 1820, som elleveårig. Heller ikke fru pastor Barfoeds død kan være emnet. Flyvebladet er et Triblertryk, der stammer ikke fra 1810, men fra årene 1823–27 (ifl. adressen); dette modsiger de to foreslåede dateringer, rent bortset fra at der kan have existeret ældre tryk af bladet; og de mundtlige vidnesbyrd peger også længere tilbage.

Men Rasmus Lassen, sognepræst i Kværndrup 1788–1825, mistede 3.4.1800 sin anden hustru, Bartholette Dorothea f. Holmer. Hun havde født 8 børn, hvoraf 5 døde i 1798. Tilbage var (foruden 2 drenge fra præstens 1. ægteskab) 2 piger på 10 og 9 år og en nyfødt dreng (f. 8.3.1800). Han kan være den lille broder i vuggen, og de 5 søskendes død motiverer til

fulde linien: Men du [moderen] har jo også meget grædt. Sørgedigte i Fyens Avertissements Tidende 18.4.1800 og Fyens Stiftstidende 30.4.1800 (af N. Drejer) er udtryk for folks deltagelse i præstefamiliens sorg.

Af de personer, til hvem man har forsøgt at knytte digtet, må således ikke blot Fr. Paludan-Müller, men også pastor Thomas Barfoed og hans to huslærere træde tilbage for pastor Rasmus Lassen i Kværndrup, og tidspunktet 1800 svarer godt til digtets udbredelse i de flg. årtier.

Efter *J. Nimb Lassen.*

ANMELDELSER

Jan de Vries: Altgermanische Religionsgeschichte I 1956, II 1957. Walter de Gruyter, Berlin. Hermann Paul: Grundriss der germanischen Philologie XII, 1–2. XLIX + 550 sider. 44 DM. ib. 492 sider. 44 DM. ib.

Der er grund til at henlede opmærksomheden på nyudgaven af Jan de Vries' Germanske Religionshistorie. Det er kun en snes år siden, det fyldige værk første gang udsendtes. 1956–57 foreligger 2. udgave, atter i to bind, omfattende kapitlerne: Einleitung, Vorgeschichtliche Perioden, Religiöse Grundlagen des Lebens, Seelen- und Geisterglaube, Macht und Kraft, Das Heilige und die Kultformen, Die Götter, Vorstellungen über den Kosmos, Der Untergang des Heidentums. Hertil slutter sig de nødvendige, fyldige registre.

Forfatteren oplyser i et kort forord, at han allerede i 1940 begyndte og i 1942 afsluttede udarbejdelsen af religionshistoriens nye udgave. Første korrektur forelå i 1945. Så medførte begivenhederne, at satsen gik tabt. Og der gik ti år, før forlaget så sig i stand til atter at tage fat på trykningen.

Jan de Vries udtaler selv, at han i grunden er taknemlig for forsinkelsen, fordi hans bog derved kunde nyde godt af den udvikling, som i de senere år i så høj grad har præget anskuelsen af den germanske religionshistorie. Texten blev ført à jour, delvis omarbejdet. – For øvrigt vil vel mange læsere, navnlig mange skandinaver, med større tak og tryghed tage imod et stort værk i det foreliggende emne nu end i 1940'rne.

At forfatte en germansk religionshistorie må på forhånd anses for at være en så at sige uløselig opgave. Først og fremmest er religion i videste forstand, som sagen her drejer sig om, i sig selv et imponderabilium, og forskeren tvinges mange gange til at vove sig uden for de foreliggende litterære og historiske oplysninger om myte, kult og ritual for at prøve at gøre det umålelige måleligt og at veje det, der ikke kan vejes.

Dernæst lader emnets grænser sig ikke fixere, hverken i tid eller rum. Selve begrebet »germaner« er ret ubestemt, en usikker betegnelse for en gruppe allerede ved den historiske tids begyndelse forskellige grene på en indoeuropæisk stamme, talrige folkeslag, hvert for sig gennem århundreder udsat for dybtgående påvirkninger, følger af specielle lokale levevilkår, af